

4. Курлаев, А. М. Электронная кооперация как инновационное направление кооперативного движения / А. М. Курлаев. — Текст: непосредственный // Актуальные вопросы экономики и управления: материалы VII Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, апрель 2019 г.). — Санкт-Петербург: Свое издательство, 2019.- С. 1-3. URL: <https://moluch.ru/conf/econ/archive/329/14914/> (дата обращения: 05.11.2020).

5. Курочкина А.А., Муравьева К.А. Место инноваций в системе потребительской кооперации: сетевой подход // Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки. 2011. №3 (125). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mesto-innovatsiy-v-sisteme-potrebitelskoy-kooperatsii-setevoy-podhod> (дата обращения: 08.11.2020);

6. Ткач А.В. Тенденции и перспективы развития сельскохозяйственной кооперации в России [Текст] = Trends and prospects of development of agricultural cooperation in Russia / А. В. Ткач, А. В. Черевко // АПК: экономика, управление. - 2017. - № 1. - С. 42-49 : табл. - (Формы хозяйствования в рыночной экономике).

7. «Умные» комбайны и дроны-геологи: как цифровизация меняет экономику. Подробнее на РБК: <https://trends.rbc.ru/trends/industry/cmmr/5efb5b0a9a79473caae9518c><https://trends.rbc.ru/trends/industry/cmmr/5efb5b0a9a79473caae9518c>.

8. Antonova L.I., Zolotareva A.F., Savina M.V., Stepanov I.A., Stepanov A.A., Концепция креативного менеджмента в парадигме теории управления информационным обществом (на англ. языке) //International Journal of Economic Research.- Volume 14. Number. 2017

9. Bitkina I.V. , Veselovsky M. Y., Izmailova M. A., Krasnyukova N.L., Stepanov A.A. ENHANCEMENT OF GOVERNMENT INNOVATION POLICY IN DIGITAL TRANSFORMATION OF RUSSIAN COMPANIES//REVISTA INCLUSIONES ISSN 0719-4706 VOLUMEN 7 – NÚMERO 3 – JULIO/SEPTIEMBRE 2020, pp. 306-319.

10. Stepanov A.A., Krasnyukova N.L., Veselovsky M. Y., Izmailova M. A., Bitkina I.V. ENHANCEMENT OF GOVERNMENT INNOVATION POLICY IN DIGITAL TRANSFORMATION OF RUSSIAN COMPANIES//REVISTA INCLUSIONES ISSN 0719-4706 VOLUMEN 7 – NÚMERO 3 – JULIO/SEPTIEMBRE 2020, pp. 306-319.

11. Stepanov I.A., Savina M.V., Stepanov A.A., Zolotareva A.F., Antonova L.I. Концепция креативного менеджмента в парадигме теории управления информационным обществом (на англ. языке) //International Journal of Economic Research.- Volume 14. Number. 2017

12. VESELOVSKY M.Y., KRASYUKOVA N.L., SAVENKO V.G., STEPANOV A.A. IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF TECHNOLOGY TRANSFER WITHIN THE CONTEXT OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF RUSSIA//Scientific Papers Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development“, Volume 18, Issue 4/2018.- pages 411-422. PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952.

Туризм индустриясының даму тарихы, кезеңдері мен құрылымдық-ғылыми негіздері

Н.Б. Хасенханов¹, Ж.М. Жартай², А. Төлеуұлы³

¹"Экономика" мамандығы бойынша 1 курс докторанты,

²Экономика және халықаралық бизнес кафедрасының PhD, қауымдастырылған профессоры,

³Маркетинг кафедрасының PhD, қауымдастырылған профессоры,

^{1,2,3}академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Туризм көп өлшемді және сан қырлы ұғым ретінде қарастырылады, ол келесі анықтамада көрініс табады: "Туризм-бұл қызмет түрі, демалу нысаны, ұлттық экономика саласы, бос уақытты өткізу тәсілі, сонымен қатар өнер, ғылым және бизнес". Экономиканың қазіргі заманғы дамуы оқшауланған салалардың дамуымен ғана емес, әртүрлі салааралық кешендердің жұмыс істеуімен де сипатталады. Туризм индустриясына ұлттық экономиканың ірі тәуелсіз салааралық экономикалық кешені ретінде қарау керек, өйткені әртүрлі салаларды біріктіретін туризм саласы әдеттегі тік жазықтықта емес, әртүрлі салаларға жататын кәсіпорындар мен ұйымдарды қоса алғанда, белгілі бір көлденең кеңістікті қамтиды

Түйінді сөздер: Туризм, экономика, индустрия, тарих, саяхат.

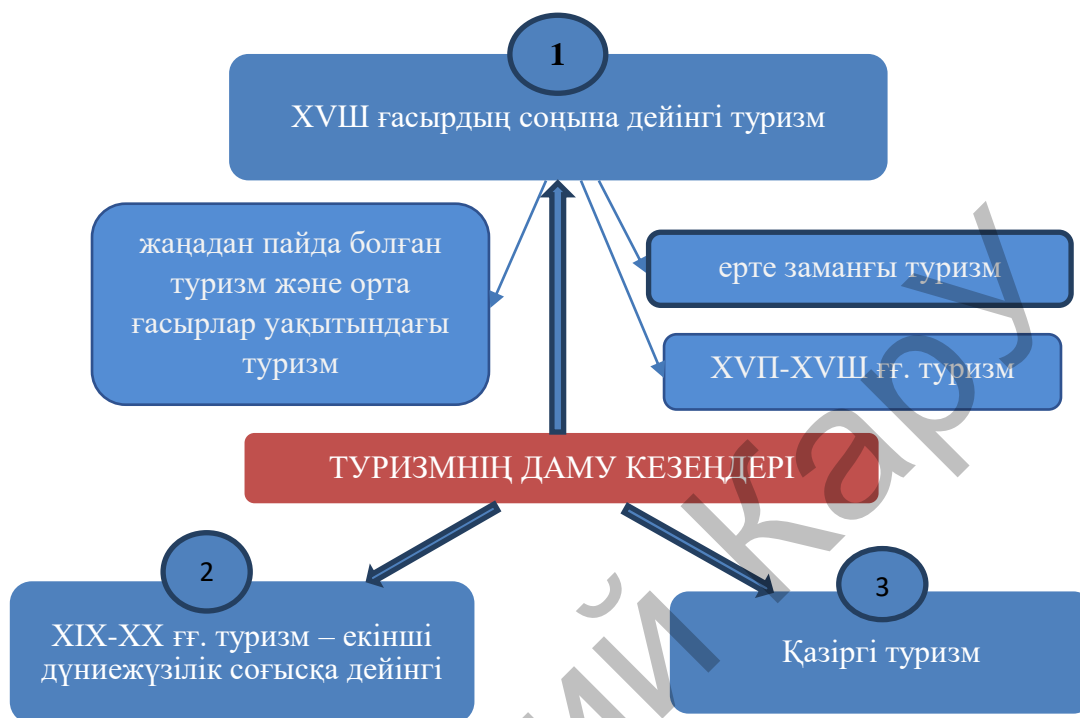
Уақыт көшіне ілесіп үздіксіз дамып отыратын ғылымның бірі тарих. Кез келген елдің, экономикалық салалардың өткенін білмей, қазіргісін ескермей болашақтағы даму үдерісін бағамдау қиын. Тарихты зерделеу арқылы барлық саланың артықшылықтары мен кемшіліктерін айқындауға болады. Тарих болып жатқан жағдайларды сан қырынан әрі тереңінен көре білу қасиетін дамытады және болашаққа дұрыс қадам жасауға жәрдемдеседі. Әлемдік экономикада өзіндік орыны бар туризм саласының да тарихы тереңде. Ежелгі кезде саяхатты негізінен сауда, білім беру, киелі орындарға бару, емделу мақсатында жасаған. Белгілі бір елмен экономикалық, саяси, әлеуметтік қатынасты орнату сауда -саттықты дамыту үшін аталмыш ел жайлы оның тыныс-тіршілігі, әдет-ғұрпы, діні жайлы сенімді ақпарат қажеттілігі туындады. Осы туризмнің дамуының алғышарттарының бірі болды. Адамдар елді кезіп тұрғылықты жерден шалғайға ұмтылды, жер-жерді керуендермен аралап, кемелермен ашық теңізге шыға бастады. Белгісіз аймақтарға жол салып, жаңа әлеммен танысты. Осылайша туризм де өз алдына кезең-кезеңімен дамып отырды. (Сурет 1)

Жаңа жерлер мен халықтарды зерттеу мақсатында ежелгі грек ғалымдары (Геродот - б.з. д. V ғасыр) және басқа елдердің зерттеушілері (Пифей - б. з. д. IV ғасыр) саяхат жасап ғылыми еңбектерін толықтырып отырған.

Түрлі елдер жайлы біздің дәуіріміздің басында жинақталған географиялық мәліметтерді Страбон (б. з. д.63 ж. 20 ж.) және Клавди Птоломей (б. з. д. 90-168 ж. ж.) толық сипаттаған.

Адамның қоршаған әлем туралы білімінің одан әрі кеңейуіне зор еңбегі VII-XI ғасырлардағы араб саяхатшыларына тиесілі, олардың арасында Қытайда, Үндістанда және басқа елдерде болған Басра Сүлейман көпесі ерекше орын алады.

Орта ғасырларда саяхаттың діни факторы басымдылыққа ие болды. Діни мақсаттағы саяхаттар б.д.д. төртінші мыңжылдықта Ежелгі Египетте бастау алды деген деректер бар. Египет ханшасы Хатшеспуттың тікелей бас көз болуымен б.д.д. 1501-1484 жж жүзеге асып Пунт деп аталатын теңіз аралына саяхат ұйымдастырылды. Ал, б.д.д. VI ғасырда үш жылдық саяхатын египеттік Фараон Нехао Африка төңірегінде жасаған. Тарихта қалған саяхат жайлы біраз деректерді аңғаруға болады бірақ адамзат тарихында жазылмаған көптеген ұлы саяхаттар да аз емес.

Сурет 1.Туризмнің негізгі даму кезеңдері

Ескерту - әдебиет негізінде автормен құрастырылған[1]

Отырықшы өмір салтын ұстанып белгілі бір ел аумағын игеріп тыныстап, қалыптасқан халықтар осындай саяхаттар жасап жатса. Аттың жалы, түйенің қомында жүрген көшпенділер туризмнің негізін қалаушылар десе артық болмас. Әрине ауыз әдебиеті дамып жазба әдебиетінің кенжелеп қалғаны да басқа салалардың соның ішінде туризм саласына өз әсерін тигізді. Әр тарихи сәтті қағаз бетіне түсіріп жүрген ағылшындар XVII-XVIII ғасырларда Англияда ең бірінші туристік саяхат пайда болған деп пайымдайды. Онда 1841 жылы Томас Кук 600 адамнан құрылған топты Лейстерден Лафбороға дейін апарып, темір жолмен саяхат жасаған деген дерек бар.

1882 жылы ең алғашқы әлемдік "Куктың жер шарын айналған" саяхаты болды. Ол сапарға қажет жағдайларды жетілдіруге тырысты темір жол және су жолы көлік компанияларымен, тасмалдаудан бөлек орналастырумен тамақтандыру: қонақ үй және мейрамханалармен келісім шарттар жасады. Томас Кук ең алғашқылардың бірі болып туристік "тур" деген сөзді қалыптастырды. Ол тұңғыш туристік маркетинг пен менеджментке жол көрсетті. Сол үшін Кук алғашқы туризм менеджері болып саналады.[1] Туризм саласына елеулі үлес қоса отырып Томас Кук туризм индустриясының өзара байланысының негізін қалыптастырған деуге болады. Туристік индустрия-туристік өнімді өндіруді, бөлуді, айырбастауды және тұтынуды, туристік ресурстарды игеру мен пайдалануды және туризмнің материалдық базасын құруды қамтамасыз ететін материалдық өндіріс пен өндірістік емес саланың кәсіпорындары, мекемелері мен ұйымдарының жиынтығы. Күрделі салааралық ұлттық экономикалық кешен бола отырып, туризм индустриясы келесі компоненттерді қамтиды:

- туризмді ұйымдастырушылар-туристік өнімді әзірлеу, жылжыту және өткізу жөніндегі туристік кәсіпорындар (туроператорлар мен турагенттер);

- орналастыру қызметтерін ұсынатын кәсіпорындар (қонақ үйлер, мотельдер, кемпингтер, пансионаттар, демалыс үйлері және т. б.);
- тамақтану кәсіпорындары (мейрамханалар, дәмханалар, барлар және т. б.);
- көлік кәсіпорындары (авто-және авиациялық кәсіпорындар, темір жол ведомстволары, теңіз және өзен көлігі кәсіпорындары және т. б.);
- экскурсиялық бюро;
- өндірістік туристік кәсіпорындар (туристік кәдесыйлар, қонақ үй жиһаздары, туристік жабдықтар өндірісі);
- сауда кәсіпорындары (туристік жабдықтар мен кәдесыйлар сататын дүкендер);
- демалыс және ойын-сауық саласындағы кәсіпорындар (тақырыптық парктер, киноконцерт залдары, қызығушылықтары бойынша клубтар, ойын автоматтары залдары және т. б.);
- өз бетінше әрекет ететін туризм мекемелері (туристік, альпинистік, велосипед клубтары);
- туризмді басқару органдары (мемлекеттік мекемелер, қоғамдық туристік ұйымдар);
- оқу, ғылыми және жобалау мекемелері.

Туризм индустриясы - бұл тиісті өндірістік кешен, оған туризмді дамытумен айналысатын және саяхат пен демалуға жағдай жасайтын көптеген салалар кіреді. Басқаша айтқанда, туризм индустриясы сыртқы және ішкі нарықта сұранысқа ие туристік өнімді шығарады.

Ол әртүрлі туристік агенттіктердің, турларды және экскурсиялық сапарларды сату жөніндегі агенттіктердің, авиабилеттерді сату жөніндегі дилерлердің, авиакомпаниялардың, жолаушылар тасымалдаумен айналысатын және туристік сапарлар кезіндегі қауіпсіздікке жауап беретін компаниялардың, санаторийлердің, емдеу-алдын алу орталықтары мен курорттық қалалардың, базалардың және туризм саласында жұмыс істейтін басқа да мекемелердің, қонақ үйлердің, пансионаттардың, туроператорлардың, экскурсиялық бюролардың, гид бюроларының, туристік бизнесті реттейтін органдардың, туризм және курорттар министрлігінің, конгрестер, көрмелер мен жәрмеңкелер ұйымдарының кең ассортиментін қамтиды. Барлық аталған нысандарды туризм индустриясының қарапайым объектілеріне жатқызуға болады.

Туризм индустриясы мыналарды қамтиды:

1. Өндірістік саланың мемлекеттік және жеке меншік нысанындағы кәсіпорындар кешені.
2. Өндірістік емес саладағы мемлекеттік және жеке мекемелер кешені.

Екі кешен де туристік қызметтерді ұсынады және туристік сұранысқа ие тауарлар шығарады. Туризм индустриясы сонымен қатар аумақты дамытудың бір түрі болып табылады.

Туризм индустриясының басты міндеті-сапалы және сұранысқа ие туристік өнімді құру.[3]

Туризм индустриясын дербес салаға жатқызу мәселесін негіздеу кезінде оның өндірістік ерекшеліктерін қалыптастырудың негізгі факторларын, олардың ұлттық экономиканың тиісті саласының құрамына кіретін белгілі бір жіктеу белгілеріне сәйкестігін, олардың негізгі қызмет сипатына тәуелділігін ескеру қажет. Сонымен қатар, қол жеткізілген нәтижелерді, сондай-ақ олардың даму перспективаларын ескерген жөн. Жеке саланы құрайтын ұйымдардың жиынтығы келесі негізгі белгілермен сипатталады:

- біртекті қызмет түрі бар экономикалық тәуелсіз ұйымдардың жеткілікті саны;
- ұлттық экономиканың басқа салаларымен тұрақты экономикалық байланыстар;
- белгілі бір шаруашылық басқару органы.[4]

Осылайша, туризм индустриясының қазіргі жағдайы жоғарыда аталған барлық сипаттамаларға сәйкес келеді. Тиісінше, туризм саласы деп мамандандырылған материалдық-техникалық базасы бар және туристік қызметтер мен тауарларды өндіруге және сатуға мамандандырылған, басқару қызметінің бірлігімен біріктірілген тәуелсіз, аумақтық оқшауланған туристік экономикалық бірліктердің жиынтығын түсіну керек. Халық шаруашылығының кез-келген саласы сияқты туризм индустриясының өзінің артықшылығы мен кемшілігі қатар жүреді проблемалық жағдайлары да қалыптасады. Осы тұрғыда кездескен мәселелерді шешуге білім мен тәжірибе қажет. Туризмді зерттеуге КСРО-да ерекше көңіл бөлген бұған дәлел 1970 жылдардың ортасында КСРО-да экономика, география және туризмді ұйымдастыру туралы алғашқы кітаптар пайда болды. Олардың авторлары Азар Уильям Ильич (1931 - 2008) және Ананьев Михаил Анисимович КСРО-дағы туристік процестің экономикалық және ұйымдастырушылық тетіктерін құрылымдық тұрғыдан ашып, халықаралық туризмнің даму заңдылықтарын ғылыми сипаттады. Путрик Юрий Степанович пен Свешников Виктор Владимирович туризм географиясының дамуына өз үлестерін қосты 1980 жылдары КСРО аумағын арнайы туристік аудандастыру ұсынылды, ол әлі күнге дейін әртүрлі мамандар мен ұйымдардың жіктеу негізі ретінде қолданылады, каталогтарда, статистикалық анықтамаларда және атластарда көрініс тапқан. Квартальнов Валерий Александрович (1942-2003) Ресей Федерациясындағы туризмді дамытудың әртүрлі аспектілері мен проблемалары туралы көптеген кітаптар мен мақалалар түрінде бай мұра қалдырды. Біздің елімізде әлеуметтік туризм жүйесін құру идеяларын дәйекті түрде жүргізді және негіздеді, Бүкілресейлік халықтық туристік қоғамды (ВНТО) ғылыми негіздеді және құрды, ТМД-ға қатысушы елдер үшін Біріккен туризм университетінің идеологы және ұйымдастырушысы болды, Ресей Халықаралық туризм академиясының (РМАТ) негізін қалаушы және алғашқы ректоры болды. Зорин Игорь Владимирович-туризмнің теориясы мен әдіснамасының дамуына айтарлықтай үлес қосты, бұл оның көптеген кітаптары мен монографияларында көрініс тапты. Оның "саяхат феноменологиясы" монографиясында алғаш рет саяхат, туризм, туристік бағыт құбылысын философиялық түсіну ұсынылған. Забаев Юрий Валентинович-көрнекті ғалым, халықаралық және ұлттық деңгейлерде, сондай-ақ нақты кәсіпорын деңгейінде туризм және қонақ үй ісі саласындағы ақпараттандыру, экономика, статистика және ұйымдастыру мәселелері мен ғылыми қамтамасыз ету бойынша бірегей тұжырымдамалық әзірлемелердің авторы. Алғашқылардың бірі болып туризмдегі жүйелердің математикалық модельдерін жасап, қолданды.[5] Еліміздегі туризм ғылымының дамуына үлес қосқан ғалымдарға келер болсақ бірінші кезекте спорттық жорықтар бойынша республикалық чемпионаттардың бірнеше дүркін жүлдегері. КСРО спорт шебері және спорттық туризм бойынша ҚР халықаралық дәрежедегі спорт шебері Владимир Николаевич Вуколов ойға келеді. Туризм бойынша республикалық санаттағы төреші. ҚР еңбек сіңірген туризм нұсқаушысы.

Туризм ҒЗИ директоры және "Тұран" университетінің "Педагогика" мамандығы бойынша профессоры, 14-разрядты жоғары санатты оқытушы. Аталмыш пәндер бойынша оқу бағдарламаларының авторы: Халықаралық Туризм тарихы; Мамандыққа кіріспе және туризмология негіздері; Туризмнің және туристік-өлкетану жұмысының белсенді түрлерінің техникасы мен тактикасының негіздері. Сонымен қатар отандық туризм саласында ерекше із қалдырған Станислав Рамазанұлы Ердаuletov - белгілі географ, ғалым, педагог, география ғылымдарының докторы, профессор, қоғам қайраткері, Халықаралық Қоғамдық туризм академиясының академигі, ғылыми туризмнің негізін қалаушы және Қазақстандағы алғашқы туризм факультетін қалыптастырушы болды. Ғалымдардың еңбегін жандандырып зерттеу жұмыстарын жалғасытырып жатқан ғалымдар аз емес және өз аттарын тарихта қалдыратындай еңбектер атқаратынына сенім зор.

Туризм индустриясының тиімді дамуы үшін тек заманауи технологияларды ғана емес, сонымен қатар осы саланы ғылыми даму моделінің теориялық құрылысын жасау қажет екені анық. Зерттеушілер атап өткендей, туризмнің қоғамның экономикалық, әлеуметтік және саяси өміріндегі рөлі бұл құбылысты теориялық тұрғыдан түсінуді қажет етеді. Дәл осындай әлеуметтік қажеттілік, қазіргі заманның шұғыл қажеттілігі туризм ғылымының қалыптасуына сәйкес келеді, оның көмегімен туристік қызметте туындайтын әртүрлі мәселелерді жалпылауға және жүйелеуге болады

Әдебиеттер тізімі

1. http://testent.ru/publ/studenty/kazak_tili_sabagi/turizmni_damu_tarikhy/3-1-0-696
2. https://tourlib.net/statti_tourism/history.htm
3. <http://zsj.ru/industria-turizma.html>
4. <http://holm-forum.ru/turizm/istoriya-razvitiya-turizma/industria-turizma-v-sovremennyh-usloviyah-sostoyanie-problemy-i-perspektivy.html>
5. <https://turismbasics.ru/1-5-nauka-o-turizme-i-turizm-v-sisteme-nauchnyh-znaniy.html>
6. Квартальнов В.А., Зорин И.В. Экономика туризма. М.: Финансы и статистика, 2005 г.

Интернет-бизнес в современных экономических реалиях

E. Chomać-Pierzecka

Кандидат экономических наук, Кафедра Бухгалтерского Учета и Финансов
e.chomac-pierzecka@ajp.edu.pl

Академия Якуб из Парадижа в Гожув-Велькопольском, Гожув-Велькопольский

Аннотация: Состояние эпидемии коронавируса негативно повлияло на деятельность ряда секторов польской экономики. Традиционная форма деятельности в подавляющем большинстве случаев не срабатывала в ситуации, когда деятельность была заморожена. Прямой контакт с клиентом / кооператором стал заменяться онлайн-контактом. Принуждение к контакту в сети способствовало более широкому признанию этого аспекта сотрудничества. Был отмечен широкий спектр возможностей онлайн-бизнеса, и оценена эффективность данного вида деятельности. Интернет-бизнес стал не только ответом на эпидемические ограничения, но и перспективным решением, которое предлагает перспективу работы в долгосрочной перспективе - в соответствии с текущими рыночными ожиданиями и текущими социальными и экономическими условиями.

В статье рассматриваются вопросы электронного бизнеса в современных экономических условиях. В нем представлены атрибуты электронного бизнеса и направления его развития на уровне польской экономики.

Ключевые слова: оцифровка, электронный бизнес, онлайн-предпринимательство.

Интенсивные изменения в окружающей среде, прогрессивная цифровизация, автоматизация и роботизация меняют условия функционирования социально-экономических единиц. Новое, повышенное качество существования направляет усилия социально-экономической сферы на поиск решений, которые облегчат текущее функционирование.

Оцифровка увеличивает операционную эффективность и потенциальные возможности, но при этом ориентирована на затраты [1]. Вот почему тенденция цифровизации принимает все более сильный и сильный курс, интенсивно проникая в новые области бизнеса и